

EDITORIAL

Tay-ugon ang paghari sang paantus, papet kag pasista nga rehimen US-Marcos

Sa palaabuton nga mga binulan kag tuig, katungdanan sang pungsodnon-demokratiko nga kahublagan nga ubos-kusog nga isulong ang kahublagan propaganda kag pag-organisa sa masa. Dapat nga gamiton ang bug-os nga kusog agud lab-uton ang minilyon ka pumuluyo sa mga ulobrahan, komunidad, kampus, talatapan kag iban pa. Dapat labi nga isulong ang ila mga paghimakas nagapanguna batuk sa pagsaka sang presyo, para sa dugang nga suhol kag sweldo, trabaho kag palangabuhian, kag batuk sa nagasingki nga pagpasilabot militar sang US kag pagpangaman kag pagpangandam sini sang gyera.

Hingalitan ang paborable nga sitwasyon agud labi nga ilunsar ang pagpukaw, pag-organisa kag pagpahulag sa tanan nga demokratikong sektor sang pumuluyong Pilipino, ilabi na ang mga mamumugon, mangunguma kag malapad nga masang anakbalhas.

Tipunon ang tagalumapaw nga kaakig sang pumuluyong Pilipino sa paantus, pasista kag papet nga rehimen US-Marcos nga nagadala sa ila sa tuman nga pagpamigos, kapi gaduhon kag pasakit. Sa nagligad nga duha ka tuig sa idalom ni Marcos, nagbagsak ang ekonomiya kag palangabuhian sang pumuluyo, nagsingki ang terorismo sang estado kag pagpanumpo sa mga demokratiko nga kinamatarung, naglala ang korapsyon kag pagkadalok, kag mas nga naglala ang pagtugot sang papet nga rehimen sa pagpasilabot sang imperyalismong US sa pulitika kag militar.

Bangud sang kontra-pumuluyo, kontra-imol kag maki-dumuluong nga mga patakaran ni Ferdinand Marcos Jr, mas pa

nga nagsangyad ang ginbilin sadto ni Duterte nga hagmak nga ekonomiya kag palangabuhian sang mayoriya sang pumuluyo. Sugod sang naghari si Marcos, wala untat ang pagsaka sang presyo sang bugas kag iban pa nga nagapanguna nga balaklon kag serbisyo. Sa tuyo nga buyokon ang dumuluong nga pagpamuhunan, ginlansang ni Marcos ang minimum nga sweldo sang mga mamumugon kag sweldo sang mga ordinaryo nga empleyado,

nga subong tunga na lang ang balor sang inadlaw nga kinahanglanon nila kag ila nga mga pamilya.

Napaslawan si Marcos nga solbaron ang malala nga problema sang kawad-on sang trabaho, ilabi na sang mga pamatan-on. Malala pa, ginhatagan ligwa ni Marcos ang dalagko nga dumuluong kapitalista kag mga kahimbon nga dalagko nga burgesya nga agawon ang duta, palangisdaan, pamalay kag palangabuhian sang masang anakbalhas kag bisan sang petiburgesya sa kabukiran kag kasyudaran. Minilyon nga Pilipino ang wala sang palangabuhian, disente nga trabaho ukon nagakaigo nga kita. Mas ginpalargada ni Marcos ang liberalisasyon sa importasyon nga ilabi nagapatay sa lokal nga produksyon kag nagapi-ang kag nagpabangkarote sa ekonomiya. Labi nga nagbug-at ang ginapas-an nga utang sang mga Pilipino tungod sa wala tupong nga kadasig nga pagpangutang ni Marcos. Peke kag wala pulos ang ginapadayaw ni Marcos nga "pagtin-ad" nga pangtabon lamang sa padayon nga paglala sang kahimtangan sang malapad nga masa sang pumuluyo.

Ginbuhian ni Marcos ang mga ido-buang niya nga pasistang ahente sang militar kag pulis para wala untat nga abusohan ang pumuluyo nga gutom kag akig. Sa ginatos ka barangay sa kabukiran, nagahari-harian ang militar sa tabon sang operasyon nga "community

service" kag "barangay development." Sa kasyudaran, ginapanilagan ang mga unyon sa mga ulobrahan kag talatapan, mga asosasyon sang imol nga komunidad, mga organisasyon nga pangkampus, mga asosasyon sang kababainhan, tawong-simbahan, tigpangapin sang tawhanon nga kinamatarung, kinaiyahan kag iban pa. Ginapahog ang pumuluyo nga "mag-sungka" ukon "magbalik sa gobyerno" sa tuyo nga pahipuson sila, bungkagon ang ila paghiliusa, kag puggan ang ila pagbato.

Gingamit ni Marcos ang kapid nga laye nga Anti-Terror Law kag Anti-Terrorism Financing Law, para ilunsar ang wala-tuo nga pagpang-aresto, pagpasaka sang himu-himo nga kaso, kag pagbilanggo. Ilabi na sa kabukiran, wala untat ang mga kaso sang pagpang-abuso sa tawhanon nga kinamatarung, mga pagpamatay kag pagmasaker sa mga sibilyan, kag iban pa nga mga paglapas sa internasyunal nga makitawhanon nga laye. Patarasak man ang terorista nga pagpamomba halin sa kahawaan, pagpang-istraping kag pagpanganyon para itanum ang kahadlok sa dughan sang pumuluyo.

Sa idalom ni Marcos, labi nga nagakabuyagyag ang tudok sa tul-an nga pagkagaruk sang nagahari nga

sistema. Sugod sang liwat magpungko sa Malacañang, sunod-sunod nga gin-pabasura ni Marcos ang mga kaso batak sa ila nga pamilya kaangot sa ginatos ka bilyon ka piso nga manggad nga ginkawkaw sa panahon sang amay nga diktador. Patimaan sang krisis sang nagahari nga sistema, wala kabulugan ang pagkasakon ni Marcos sa burukratiko nga benepisyo kag pribilehiyo. Ang ginatos ka bilyon ka piso nga Maharlika Investment Fund ang ginauyatan ni Marcos para paboran ang iya mga kroni kag mga paborito nga upisyal.

Kontrolado subong ni Marcos ang ismagling sang bugas, kalamay kag iban pa nga mga kontrabando pang-agrikultura. Gin-agaw ni Marcos sa kamot sang mga Duterte ang pila ka dalagko nga kontrata sa gubyerno pareho sang proyekto nga riles sa Mindanao kag iban pa nga dalagko nga proyektong pang-imprastraktura. Isa ini sa mga kabangdanan sa lubos nga pagkabiak sang ila pakitang-tawo nga "paghiusa" kag sang nagabaskog nga bangigay sang mga nagabungguanay nga grupo sang nagahari nga sahi.

Kon sadto nagluhod si Duterte sa China kag nagpaidalom sa US, lubos na subong nga ginsungka ni Marcos ang kahilwayan kag independensya sang Pilipinas sa imperyalismong US.

Kabaylo sang ayuda militar, suportang pampulitika kag mga pasalig nga pagpamuhunan, ginpatindogan ni Marcos ang US sang dugang nga mga base militar kag pasilidad sa nagkalin-lain nga bahin sang pungsod agud ipwesto ang mga dumuluong nga tropa kag armas. Ginpagamit ni Marcos sa US ang Pilipinas bilang lunsaran sang mga operasyon militar santo sa estratehiya nga heyopulitikal sini batak sa imperyalistang karibal nga China. Adlaw-adlaw nga ginagamit sang US ang duta kag kadagatan sang Pilipinas para sa mga paghanas kag pag-andam sa gyera. Sa tabon sang pagpangapin sa West Philippine Sea, ginpagamit ni Marcos sa US ang AFP kag Philippine Coast Guard para maglunsar sang mga operasyon nga nagagarit-garit sa China kag hatagan-rason ang posible nga paggamit sang Mutual Defense Treaty sa panahon nga gustohon sang US.

Tuman nga kadulom ang buasdamlag sang bug-os nga pungsod kag sigurado nga labi nga magalala ang sitwasyon sang pumuluyong Pilipino sa idalom sang rehimen US-Marcos kag dunot nga estado sang mga nagahari nga sahi. Tuman ka kinahanglanon nga manindugan kag ululupod nga maghulag ang bilog nga pumuluyo para ipakigbato ang ila pungsodnon kag demokratiko nga interes. Si Marcos subong ang numero uno nga nagapabug-at sa ginapas-an sang masa sang pumuluyo, numero uno nga terorista, numero uno sa korapsyon, numero uno nga ido-ido sang imperyalismong US kag numero uno nga traidor sa kahilwayan kag kaluwasan sang pungsod. Ang rehimen US-Marcos ang numero uno nga ginasukot, ginabatikos kag ginabatu-an sang pumuluyong Pilipino.

Padayon nga atubangon ang tanan nga patag sang pakig-away. Halin sa pagwelga sa mga ulobrahan, rali sa mga eskwelahan, talatapan, komunidad kag kadalanan, paghantkat sa reaksyunaryo nga eleksyon, tubtob sa armado nga paghimakas sa kabukiran, dapat nga ipakita sang malapad nga masa ang ila kaakig kag pagkangil-ad kay Marcos, kag isikway kag tay-ugon ang iya nga paghari. **AB**

 <p>Tuig LV No. 14 Hulyo 21, 2024</p> <hr/> <p>Ang Ang Bayan ginabantala sa lenggwahe nga Pilipino, Bisaya, Iloco, Hiligaynon, Waray, Ingles kag Espanyol. Nagabaton ang Ang Bayan sang mga kontribusyon sa porma sang mga artikulo kag balita. Ginabuyok man ang mga bumalasa nga magpaabot sang mga saway kag rekomendasyon sa ikauswag sang aton pahayagan.</p>	<h2 style="text-align: center;">Kaundan</h2> <p>Editorial: Tay-ugon ang paghari sang paantus, papet kag pasista nga rehimen US-Marcos 1</p> <p>Makabayan, magapadalagan sang 12 ka senador 3</p> <p>GRP-NDFP <i>peace talks</i>, ginaduso 3</p> <p>Mga protesta 3</p> <p>Ang liwat nga pagbalik sa Bagtuan 4</p> <p>RAA: Magabutang sa katalagman sa Pilipinas 5</p> <p>Saywar sang US angot sa West Philippine Sea 6</p> <p>Mag-utod, ginpatay sang militar kag pulis 7</p> <p>Asembleya ng ILPS, ginhiwat sa Malaysia 7</p> <p>Sa malip-ot nga pulong 8</p> <p>74th IB: Berdugo sang Sityo Canonghan 9</p> <p>Iskema nga BRT sa Iloilo 10</p>
<p>Ang Ang Bayan ginabantala duha ka beses kada bulan sang Komite Sentral sang Partido Komunista ng Pilipinas</p>	
<p> ang.bayan@cpp.ph</p>	

Koalisyon nga Makabayan, magapadalagan sang 12 ka senador

Gintawag nga "Oposisyon sang Banwa," gin-anunsyo sadtong Hulyo 10 sang Koalisyon nga Makabayan ang plano sini nga magpadalagan sang 12 ka kandidato sa pagkasenador sa eleksyon 2025. Lubos ang desisyon sang koalisyon nga magtindog bilang matuod nga oposisyon sa eleksyon nga ginadominaran sang mga paksyon sang nagahari nga sahi. Pagatiglawasan sini ang interes sang ordinaryo nga pumuluyo sa Senado.

Gindeklarar sang koalisyon nga igatib-ong sang mga makipungsodnon kag progresibo nga kandidato sini ang komprehensibo nga programang pungsodnon-demokratiko nga magasabat sa "handum sang pumuluyong Pilipino para sa kauswagan para sa kadam-an, respeto sa kinamatarung, kag lubos nga pungsodnon nga soberanya."

Una na nga gin-anunsyo ni Rep. France Castro sadtong Hunyo 26 ang pagdalagan niya sa Senado sa idalom sang koalisyon, dala ang panawagan nga "Titser naman sa Senado."

Duha ka semana lang pagkatapos sini, gilayon siya nga gin-atake sang estado. Ginpapanaugan sang indi makatarunganon nga husga sa kaso nga child abuse, upod si Satur Ocampo kag 11 pa ka gintawag nga Talaingod 18. Naghalin ang kaso sa pagbulig nila sa mga manunudlo kag 14 ka estudyante, sa hangyo sang mga ini, sa Sityo Dulyan, Barangay Palma Gil, Talaingod, Davao del Norte sadtong 2018. Sadtong Disyembre 2018, ginbasura na sang korte ang kaso nga kidnapping batuk sa ila. Asud-asod nga mga paghulag ang ginlunsar sang mga pungsodnon-demokratiko nga grupo para kundenaron ang husga sang korte. Pasalig sang Talaingod 18 nga pagabatuan nila ang husga sa tanan nga patag.

Wala nagpatay-og ang Makabayan sa atake. Sadtong Hulyo 16, gindeklarar sini si Gabriela Women's Party Rep. Arlene Brosas bilang ika-duha nga kandidato. Ginpili si Brosas sang Komite sang 100 Kababainhan halin sa nagkalain-lain nga sektor. Sila ni Castro kag Brosas ang subong nga House Minority Floor Leader kag Assistant House Minority Floor Leader sa Kongreso. **AB**

Estoryahanay pangkalinong sa tunga sang GRP-NDFP, ginduso sang bag-o tukod nga grupo

NAGTIPON SADTONG HULYO 16 ang pila ka kilala nga indibidwal kag lider sa Santo Domingo Church Compound, Quezon City para sa isa ka talakayan kag agud magdala sang mabaskog nga mensahe sa rehimen Marcos kaangot sa estoryahanay pangkalinong. Sa amo nga adlaw, gintukod nila ang Council of Leaders for Peace Initiatives (CLPI) para iduso ang estoryahanay pangkalinong sa tunga sang Gubyerno sang Republika sang Pilipinas (GRP) kag National Democratic Front of the Phiippines (NDFP).

Ang CLPI ang gintukod sang mga akademiko, abogado, mga anay dekan, mga obispo kag lider sang nagkalain-lain nga simbahan, kag mga kilala nga tigtib-ong sang kalinong. Nagapanawagan ang grupo kay Marcos Jr nga magpahayag sang "maathag kag sigurado nga kagustohan nga isulong ang malinong kag nakasugtan nga solusyon sa madugay na nagaluntad nga armadong kinagamo" sa Pilipinas. Suno diri, ang makatarunganon nga kalinong ang kinahanglanon para sa mas mauswagon nga estado sang pungsod.

Gintum-ukan sang grupo ang kawad-on sang pasunod nga mga tikang kag aksyon pagkatapos sang ginpagwa nga Oslo Joint Statement sang GRP kag NDFP sadtong Nobyembre 23, 2023. Deklarasyon ini sang tuyo ukon kagustohan nga liwat buksan ang estoryahanay kag idihon ang balayon kon paano ini tigayunon.

3,000 mangunguma sang tubo, nagrali sa Batangas. Sa pagpanguna sang SUGAR-Batangas, nagtipon ang 3,000 ka mangunguma sang tubo sa atubang sang upisina sang DSWD sa Batangas City sadtong Hulyo 10 para iduso ang pagpanagtag sang ayuda nga natigana para sa ila. Resulta sang hublag, ginbaton sang DSWD ang papeles sang ikalima nga bats sang mga benepisyaryo nga una sini nga ginbalibaran. Ginaduso sang mga mangunguma ang gilayon nga pagpagwa sang ayuda.

Protesta para sa Palestine. Masobra 300 ka pamatan-on kag estudyante halin sa Baguio City ang nakigbahin sa hublag para sa Palestine sadtong Hulyo 7 sa Malcolm Square sa syudad. Nagpiket man sa atubang sang FEU ang Tamaraws for Palestine sadtong Hulyo 15 para ipahayag ang ila supporta sa pumuluyong Palestino. Ginsaway nila ang nagapadayon nga kampanyang henosidyo sang Zionista nga Israel, nga suportado sang imperyalismong US, batuk sa mga Palestino sa Gaza Strip.

Protesta batuk sa RAA. Nagpadulong sa embahada sang Japan sa Pasay City sadtong Hulyo 8 ang Bayan kag Asia-Wide Campaign against US-Japanese Domination and Aggression of Asia para kundenaron ang pagpirma sang Japan kag Pilipinas sa kasugtanan militar nga Reciprocal Access Agreement (RAA). Suno sa Bayan, ang kasugtanan ang isa ka makatalagam nga tikang kag magabunga sang ginpabaskog nga militarisasyon kag banggianay sa Asia-Pacific.

Pagtililipon kag protesta batuk sa NATO, ginlunsar sa US. Nagtipon sadtong Hulyo 7 sa Washington DC sa US ang 60 ka grupo nga anti-imperyalista sa idalom sang Resist NATO (North Atlantic Treaty Organization) para ipanawagan nga untaton na ang mga gyera sang US sa Ukraine kag iban pa nga bahin sang kalibutan, amo man ang henosidyo sini sa Palestine. Nagmartsa sila padulong sa White House. Bag-o sini, ginlunsar sang mga grupo ang Resist NATO Summit nga gintambungan sang 300 ka indibidwal. Gintuon nila ang mga ini bag-o ang pakigsinapol sang mga pungsod nga NATO sa Washington sadtong Hulyo 7-9 sa okasyon sang ika-75 nga anibersaryo sini.

Ang liwat nga pagbalik sa Bagtuan

Sa espiritu sang kahublagan panadlong nga ginalunsar sang Partido komunistang Pilipinas sa bilog nga pungsod, ubos kusog nga ginasulong sang tanan nga rebolusyonaryong pwersa sa mga prubinsya sang Southern Tagalog ang nagkalain-lain nga aspeto sang mga hilikuton. Bug-os pagpaninguha nga ginalunsar sang mga yunit sang Bagong Hukbong Bayan (BHB) ang liwat nga pagbalik sa mga lugar nga madugay na nga nabayaan agud liwat nga makonsolida ang baseng masa kag labi pa nga pabakuron ang mga ini sa tunga sang ginpabaskog nga atake sang kaaway.

Isa ang Bagtuan sa mga lugar nga ini. Manggaran sa rebolusyonaryong kasaysayan ang baryo amo nga isa ini sa nangin pokus nga barangay sang National Task Force (NTF)-Elcac. Biktima ang pumuluyo sa lugar sang madamo nga pwersahan nga pagpasungka, pisikal kag mental nga tortyur, pagpamahog, harassment kag intimidasyon. Halos wala untat man sa nagligad nga lima ka tuig ang *focused military operations* (FMO) kag Retooled Community Support Program Operations (RCSPO) sang berdugo nga militar kag pulis agud wasakon ang rebolusyonaryong pag-isa sang masa diri.

Nagahana nga ipasulod sa Bagtuan ang pila ka peke kag mapanghalit nga mga proyekto pangkauswagan lakip ang pagmina sa kabukiran. Pagagub-on sini ang mga kaingin, humayan kag mga lugar puluyan sang masa nga naangkon nila tungod sa madinalag-on nga rebolusyon agraryo nga ginsulong sang masa sa lugar, katimbang ang BHB.

Apang, wala natay-og ang masa sa Bagtuan sa mga pagpang-atake kag pagpangwasak sang mga berdugo. Lubos ang kalipay nila nga ginsugata ang liwat nga pagbalik sang yunit sang BHB sa lugar bisan nga may RCSPO nga naka-istasyon sa isa sa mga komunidad nga sakop sini.

Gilayon nga gintigayon sang yunit sang BHB ang pakigsinapol sa mga yabi nga masa sa lugar para liwat nga ihanay ang mga rebolusyonaryong hiliku-

ton. Paagi sa pagtinguha sang masa kag sang yunit, nalunsar ang serye sang mga pagtuon sang Saligang Batas ng Partido, Programa sa Pambansa Demokratikong Rebolusyon, kag pahayag sang KTKS sa ika-55 nga anibersaryo sang Partido. Madamo sa mga daan nga pwersa sang sanga sang Partido sa lokalidad (SPL) ang liwat nanumpa sa Partido para liwat nga pabakuron ang ila panindugan.

"Indi masarangan nga baguhon sang kaaway ang amon panindugan sa Partido kag BHB bisan pa pila ka sulit sila nga mag-operasyon sa lugar para pahugon kami," pahayag ni Tatay Ipe, tiglikom sang SPL.

Amo man, madamo sang bag-o nga katapo ang napasumpa, pamatuod nga wala nautod ang rebolusyonaryo nga palanubli-on nga naghalin pa sa mga nauna nga katapo sang Partido nga nagsulat kag nagsugod sang rebolusyonaryong tradisyon kag kasaysayan sa baryo.

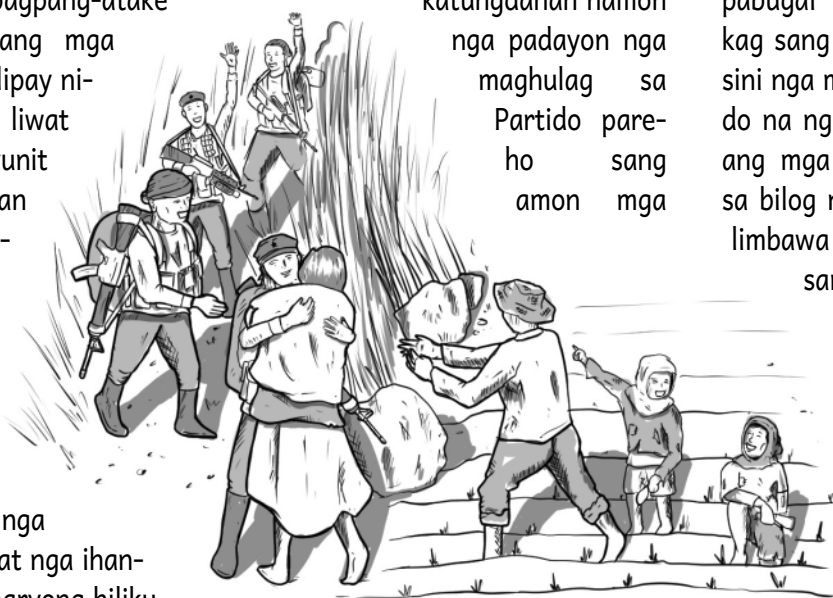
"Bilang mga benepisyaryo sang rebolusyong agraryo, muklat kami sa katungdanan namon nga padayon nga maghulag sa Partido pareho sang amon mga

katigulangan. Kon wala namon ini ginhimo, paga-agawon lang sang guberno ni Marcos ang amon mga kadutaan," suno kay Jonas, isa ka pamatan-on nga bag-ong katapo sang Partido.

Tungod nga mas nga nahangpan sang masa ang hugot nga kakinahanglanon nga liwat kay-uhon ang organisasyon sang Partido nga amo ang magapamuno sa ila kahublagan masa, masunod nga gintigayon ang serye sang liwat nga pagtukod kag pakigsinapol sa mga sanga sang Partido sa mga baryo nga sakop sang Bagtuan. Paagi sini, gindihon ang mga plano sa ululupod nga pagdepensa kag paghulag sang masa sa lugar agud paslawon ang mga atake sang kaaway kag batuan ang anuman nga peke kag mapanghalit nga proyekto pangkauswagan nga tuyo ipasulod sa Bagtuan sang NTF-Elcac kag sang reaksyunaryo nga guberno. Gindihon man ang plano sa pagbuyok kag pagbinuligay sa pagtanom nga bilidhon sa panahon nga ini nga tigpananom sa mga kaingin kag tubigan.

Suno kay Tatay Ipe, "Yara sa aton kamot ang aton palaabuton. Mapangapinan lang naton ang aton kabuhi kag palangabuhian kon mabaskog ang Partido kag nagahiliyong kita tanan."

Pamatuod ang inagihan sang Bagtuan nga indi matuod ang ginapabugal sang rehimen US-Marcos kag sang mga pasista nga suluguon sini nga militar kag pulis nga sigurado na nga maubos subong nga tuig ang mga rebolusyonaryong pwersa sa bilog nga pungsod. Buhi nga halimbawa ini nga anuman ka pintas sang atake ang ilunsar sang kaaway, indi sini mahimo nga dugmukon ang rebolusyonaryong paghiliyong sang masa kag Bagong Hukbong Bayan kag sang proletaryong Partido nga nagapamuno sa rebolusyon. AB

RAA: Kasugtanan militar sa Japan, labi nga magabutang sa katalagman sa mga Pilipino

Ginpirmahan sadtong Hulyo 8 ang kasugtanan militar sa tunga sang Pilipinas kag Japan nga Reciprocal Access Agreement (RAA). Sa pinakauna nga higayon halin matapos ang Ikaduha nga Gyera Pangkalibutanon, pagatugutan sini ang pagsulod sang mga tropa sang imperyalistang Japan sa pungsod. Ginatugutan sini ang wala pugong nga pagsulod-gwa sang mga tropang Japanese sa tabon sang gintingob nga mga paghanas kag kooperasyon. Dako ang pagkapareho sini sa nagaluntad na nga Visiting Forces Agreement sa tunga sang US kag Pilipinas.

Nasulod ang RAA sa Indo-Pacific Strategy sang US nga may nagapanguna nga katuyuan nga pungan ang pagsangkad sang kusog kag impluwensya sang China, ang komun nga karibal sang Japan kag US sa Asia. Ginpirmahan ini sa konteksto sang ginpasingki nga mga operasyon militar sang Japan sa iban nga pungsod sa balayon sang Quad (Quadrilateral Security Dialogue) nga ginapamunuan sang US, kag sang nagadako nga papel sini sa mga paghanas kag pagpangandam sa inaway.

Sa sulsol sang US sang nagligad nga mga tinuig, ginpabaskog kag ginpasangkad sang Japan ang ginatawag sini nga *self-defense force* bilang isa ka pwersa pang-gyera, bagay nga direkta nga ginadumili sa kaugalingon sini nga konstitusyon. Ginaduso sang US ang Japan nga padakuon ang badyet sini sa militar padulong 2% (halin sa 1%) sang *gross domestic product* sini agud "makigbahin sa gasto" sang "pagpugong sa agresyon sang China."

Samtang nagerbe ang Japan bilang sekundaryo nga katimbang nga imperyalistang gahum sang US, may kalkulado nga risgo man nga mapabaskog sini ang mga monopolyo kapitalista nga Japanese nga naga-handum sang ekspansyunismo. Sadtong 2023, ginbalay sang Japan ang kaugalingon nga plano nga Free and Open Indo-Pacific para hatagan-dagway ang pagpabaskog sang kaugalingon nga presensya militar kag pagpasangkad sang impluwensya sa Asia bilang imperyalista nga pungsod.

Tuyo sang Japan nga itampok

ang \$75 bilyon nga sarplang kapital sini sa porma sang pagpamuhunan sa nagkalain-lain nga proyektong imprastruktura sa mga pungsod sa South kag Southeast Asia. Labaw sa US kag China, ang Japan ang pinakadako nga imperyalistang tigpamuhunan sa rehiyon. Nagalabot sa \$ 367 bilyon ang pagpamuhunan sini sa mga proyekto sa Southeast Asia pa lang, nagapanguna sa Singapore, Vietnam kag Pilipinas.

Madalom nga impluwensya kag kontrol sa Pilipinas

Sa panahon sang rehimen Aquino II, may yara na sang estoryahanay sa tunga sang Pilipinas kag Japan para tugutan ang pagdungka kag pagtinir sang mga pwersang Japanese sa pungsod. Apang, sadto lang 2023 pormal nga ginsugdan ang negosasyon sa pagdihon sang RAA. Ginbasbasan ini sang US sa gintugayon nga Trilateral Summit sa tunga sang US, Japan kag Pilipinas sadtong Abril, kon sa diin ginpirmi ang paglunsar sang mga gintingob nga paghanas sang tatlo ka pungsod sa South China Sea. Pila ka adlaw bag-o ang nasambit nga sinapol, ginlunsar sang tatlo ka pungsod ang pinakauna nga dululungan nga pagpalawod sang mga barko pang-gyera sa West Philippine Sea.

Paagi sa RAA, gintugutan ni Marcos ang Japan nga pabaskugon ang interbensyon sini sa Pilipinas kabaylo sang paghatag sang mga ginamit na nga kagamitan militar pareho sang mga sistema nga radar pang-

sarbeylans, amo man ang mga pasalig sang pagpamuhunan kag pautang, nga nagakahulogan lang sang labi nga pagsalig sang pungsod sa dumuluong nga kapital.

Ginbuksan man sang RAA ang wala pa nag-ayo nga pilas nga ginbilin sang brutal nga okupasyon sang Japan sa Pilipinas halin 1942 tubtob 1945. Dokumentado ang makasiligni nga krimen sa gyera nga ginlunsar sang mga tropang Japanese. Pinakatingkad sa mga ini ang sistema sang pagpang-ulipon sekswal kon sa diin linibo ka kababainhan, bata kag agi nga Pilipino ang gin-abdak halin sa ila mga komunidad kag ginbilanggo sa kampo militar para pasulit-sulit nga lugsun, itortur, kag pakahuy-an. Ginkilala ang mga biktima bilang mga "comfort women," nga tubtob subong ang gindingutan sang hustisya, sang Japan kag sang reaksyunaryo nga estadong Pilipino. Sa pihak sang duso sang United Nations, wala bisan kasan-o man lubos nga ginkilala sang Japan ang mga Pilipino nga comfort women kag wala ini sang may ginhatag nga kumpensasyon bisan isa ka sentimos sa ila.

Aktibo nga saywar sang imperyalistang US angot sa West Philippine Sea

Naglanog ang singgit sang protesta sang mga aktibista nga Filipino-American samtang nagahambal ang utok-gyera nga kongresista sang US nga si Rep. Darrell Issa sa kumperensya sang Center for Strategic and International Studies, sa Washington, DC sadtong Hulyo 11. Ginsaway sang mga aktibista ang presensya militar sang US sa Pilipinas, mga krimen sini sa pumuluyong Pilipino kag pagpanulsol sang gyera sa kabanggi sini nga imperyalistang China.

Si Issa ang katapo sang US-Philippine Friendship Caucus kag sang US House Foreign Affairs Committee. Ginaduso niya sa Kongreso sang US ang paghatag sang dugang nga \$500 milyon nga ayuda militar para sa Pilipinas. Hayagan nga ginasulsolan niya ang kinagamo sa tunga sang Pilipinas kag China sa West Philippine Sea (WPS), para iduso ang interes sang US.

Sa iya nga pamulong-pulong, gindayaw ni Issa ang madinalag-on nga pagduso sang imperyalistang US sa Japan nga magpadala sang tropa militar sa Pilipinas, para awayon ang isa ka "komun nga kaaway" nga China.

Sa tabon sang ipokrito nga pagpangapin sa "hilway nga kadagatan kag teritoryo pangdagat sang Vietnam, Taiwan kag Pilipinas," ginlalis ni Issa ang kuno "agresibo" nga aktibidad sang mga sakayan pangdagat sang China sa South China Sea. "Kon wala kita sang pagahimuon, maka-saksi kita sang paglamon, direkta ukon indi direkta, sa mga pungsod nga ini kag mga teritoryo nga ini," pamahog pa niya.

Samtang sa isa ka sulat sadtong Hulyo 12, ginapangayo sang duha ka senador sang US kay President Joe Biden nga maghatag sang "kumpleto nga listahan sang mga pangmilitar, ekonomiko kag diplomatiko nga mga pagapilian nga tikang nga gin-andam sang Pentagon kag US State Department para suportahan ang Pilipinas sa pagpakigbunguanay sini sa China sa WPS."

Kakoro sa Pilipinas

Kakoro ni Issa kag mga senador sang US ang madamo nga binayran

nga tinawo sang imperyalistang US sa Pilipinas sa pagpanulsol sang gyera kontra China. Sa kumpas sang US, wala-untat ang ila paggahod para labi pa nga painiton ang tensyon sa WPS kag buyukon ang "patriyotismo" sang mga Pilipino batuk sa China.

Kabahin sa mga ini si anay upi-syal sang US Air Force nga si Col. Raymond M. Powell, nga ginahatagan sang mga kumpanya sa midya sa Pilipinas sang tuman kadako nga oras sa telebisyon kag mga interbyu halin pa nagligad nga tuig. Nagpakilala si Powell nga isa ka "security analyst" kag "eksperto sa hambalanon pangdagat."

Si Powell ang isa ka operatiba sa saywar kag ahente-probokador sang US nga nagatulod sa mga pwersa pangseguridad sang Pilipinas nga maglunsar sang mapanulsol nga mga operasyon sa WPS, kag gamiton na ang Mutual Defense Treaty sang pungsod sa US. Wala siya untat sapaglaragway sa China nga sirado sa estoryahanay para pagwaon nga wala na sang espasyo para sa diplomasya kag dayalogo.

Kaduweto niya si Comodore Jay Tarriela, tigpamaba sang Philippine Coast Guard (PCG) para sa WPS, nga naghanas kasan-o lang sa Washington, DC. Bisan napaidalom sa kumand sang PCG, permi may yara sang kaugalingon nga "opinion" si Tarriela sa mga hambalanon sa WPS. Pihak kag pihak ang pagpahayag niya nga pinalagsa supak pa sa pahayag sang tigpamaba sang bilog nga PCG kag

sang Philippine Navy. Ginapainit ni Tarriela ang mga tensyon sa WPS kag muklat nga nagapalapta sang disimpormasyon ukon patse-patse nga kamatuoran.

Aktibo man nga tigpalapta sang saywar kag linya sang US bahin sa WPS ang mga lokal nga maki-US nga "think tank." kabahin diri ang Stratbase ADR Institute, isa ka institusyon nga ginapondohan sang dalagko nga negosyo kag dumuluong nga gubyerno, kag aktibo nga nakigbinuligay sa embahada sang US kag Australia. Pareho ni Powell, ginhatagan man sang espasyo sa lokal nga masmidya ang grupo nga International Development and Security Cooperation, kag pila ka mga pinili nga akademiko nga maki-US.

Magluwas sa mga ini, aktibo man mismo ang Armed Forces of the Philippines sa saywar para hatagan-rason ang ginahimo sini nga pagpainit sang tensyon sa WPS. Ginlunsar sini sadtong Hunyo 28 ang "kampanya nga impormasyon" nga Mulat.

Ika-8 nga tuig sang arbitral ruling angot sa WPS

Sa ika-8 tuig nga anibersaryo sang *arbitral ruling* sa WPS, naglunsar sang malinong nga *fluvial parade* ukon parada sa dagat ang mga mangingisda kag pamatan-on sa Subic, Zambales sadtong Hulyo 12. Tum-ok sang hublag ang malinong kag diplomatiko nga solusyon para iduso sang mga patriyotiko nga Pilipino ang soberano nga kinamatarung sa *exclu-*

"Aktibo nga..." sundan sa pahina 7

sive economic zone (EEZ).

Sa desisyon sang Permanent Court of Arbitration sadtong 2016, ginbasura sini ang pag-angkon sang China sa kabilugan sang South China Sea, kabahin ang dako nga bahin sang WPS, sa idalom sang ginahambal sini nga "9-dash line." Ginpabakod man sang korte ang soberano nga kinamatarung sang Pilipinas sa 200 nautical miles (370 km) halin sa baybayon sang pungsod nga ginakabig nga EEZ. Gintalana ini sa idalom sang 1982 United Nations Convention on the Law of the Sea (UNCLOS).

Ginhan-ay man sa desisyon nga ang Scarborough Shoal (Panatag Shoal) ang isa ka komun nga palangisdaan nga ginasaluhan sang tradisyunal ukon gagmay nga mangingisda nga Pilipino, Vietnamese kag Chinese. Nagakahulogan nga indi pwede nga pungan ang mga mangingisda nga Pilipino nga magsulod kag mangisda didto. Bisan pa nga yara sa sulod sang 200 nautical miles sang Pilipinas, ang Scarborough Shoal, indi ini sakop sang EEZ sang Pilipinas.

Ginsaway man nila ang pagpang-ipit sang China sa mga sakayan pangdagat sang Pilipinas nga nagapalawod sa EEZ. Gindun-an sini ang pagguba sang China sa kinaiyahan sang pila ka bahin sang WPS tungod sa ginpatigayon sini nga proyektong reklamasyon sa lugar para magtukod sang artipisyal nga mga isla. AB

Mag-utod, ginpatay; tatlo ka iban pa, gindakop sang militar kag pulis

Gintiro tubtob mapatay sang lalong-sa-druga nga mga soldado sang 2nd IB ang mag-utod nga Ronel, 22, kag Robert Monsanto, 18, sa Sityo Laray, Barangay Aguho, Esperanza, Masbate sadtong Hulyo 8. Ang mag-utod ang nagalawig sang ila sinagod nga sapat sang maagyan kag wala pagpangusisa nga ginpangtiro sang naga-operasyon nga mga soldado. Gindala sang mga soldado ang bangkay sang mag-utod sa Barangay San Roque kag didto ginpagwa nga mga Pulang hangaway nga napatay sa isa ka engkwentro. Ginbalandra sang mga ini ang mga bangkay kag ginbutangan sang mga armas kag kagamitan pang-gyera.

Pag-abdak. Gin-abdak sang mga pwera sang estado kag wala pa sa gihapon ginpatuhaw ang lider-mangunguma nga si Melchor Luyao, katapo sang Katipunan sang Samahang Magbubukid (Kasama)-Rizal, sadtong Hulyo 9 sang gab-i sa Antipolo City. Padayon pa nga ginahibalo sang mga grupo sa tawhanon nga kinamatarung kon sa diin gindala si Luyao kag ano nga yunit sang militar ukon pulis ang nagkuha sa iya.

Pag-aresto. Duha ka tigtib-ong sang kinamatarung sang mangunguma ang iligal nga gin-aresto sang 4th IB kag pulis sa isa ka barangay sa banwa sang Bulalacao, Oriental Mindoro sadtong Hulyo 13. Ginpatuhaw sila ni Joy Laguardia kag ang iya upod duha ka adlaw matapos ang pag-aresto.

Madugay na nga *social worker* si Joy kag nagabulig sa mga mangunguma. Sa pihak sang pagduso sang mga himata kag mga tigpangapin sang tawhanon nga kinamatarung, wala sa gihapon ginpa-estorya ang mga gin-aresto sa ila pamilya kag pinili nga abogado.

Pagkaso sang "terorismo." Ginpasakaan sang kaso nga "terorismo" ukon paglapas sa Anti-Terrorism Act ang duha ka lider unyonista halin sa National Capital Region nga sila ni Rodrigo Esparago kag Ed Cabuelo. Gindalahig sila sa isa ka engkwentro sang hukbo sang banwa kag militar sa barangay San Fernando Sur, Laur, Nueva Ecija sadtong Oktobre 8, 2023. AB

Internasyunal nga asembleya nga anti-imperyalista, madinalag-on nga ginhiwat sa Malaysia

MADINALAG-ON NGA GINHIWAT sang International League of Peoples' Struggle (ILPS) ang ika-7 nga internasyunal nga asembleya sini halin Hunyo 21 tubtob 24 sa Malaysia. Sa komunike nga ginpagwa sang organisasyon sadtong Hulyo 11, ginbalita sini nga gintambungan ang asembleya sang 535 ka indibidwal halin sa 44 ka pungsod. Ang 432 ka delegado ang halin sa 192 ka mga organisasyon nga myembro sang ILPS samtang 103 ang mga bisita kag obserber.

Pinakadako ang asembleya nga ini sa kasaysayan sang liga. Suno sa komunike, dagway ini sang grabe nga epekto sang mga imperyalista nga krisis sa ekonomiya, pulitika, militar kag klima sa bilog nga kalibutan kag sang kabubut-on sang pumuluyo nga maghiliugyon kag maghimakas para sa isa ka maayo nga kalibutan.

Ginbuksan ang asembleya paagi sa pamulong-pulong ni Leila Khaled, bantog nga hangaway nga Palestinian halin sa Popular Front for the Liberation of Palestine, kabahin sa kabilidhon sang rebolusyonaryong paghimakas sang pumuluyong Palestino batuk sa US-Zionistang agresyon kag okupasyon, kag ang kabilidhon man sang internasyunal nga pag-isa sang pumuluyo nga nagapakigbato. Ginsundan ini sang mga tigpamaba sa mga topiko sang pungsodnon nga kahilwayan, sosyo-ekonomiko nga pag-uswag, demokrasya sa pagbato sa pasismo, kag makatarunganon nga kalinong sa paghimakas batuk sa mga gyera sang agresyon.

May yara sang mga pagpanday kag baylohanay sang mga inagihan ang mga delegado nga nangin basehan sang pagpagwa sang Pangkabilogan nga Deklarasyon sang asembleya. Nagpili man sang bag-o nga mga upisyal ang liga. Liwat nga napili bilang pamunuan sini si Len Cooper halin sa Australia kag pangkabilogan nga tiglikom sini si Azra Sayeed halin sa Pakistan.

Ginpasidungan sa asembleya si Kaupod Jose Maria Sison, nga nagserbe sadto nga *chairman emeritus* sang liga. Ini ang una nga internasyunal nga asembleya nga ginlunsar halin sang nagtaliwan siya sadtong 2022.

100

ka kaso sang paglapas sa kahilwayan sang pamahayag sa kampus ang nalista sa duha ka tuig sang rehimen Marcos

Ginkuhaan: College Editors Guild of the Philippines

90

ka Palestino ang ginmasaker sa pagpamomba sang US-Israel sa al-Masawi, isa ka gintalana nga "safe zone" para sa mga bakwit sa Gaza sadtong Hulyo 13. Lima ka bomba kag lima ka misayl nga himo sang US ang ginbuy-an sang mga Zionista.

Ispesyal nga Report:

DUGUON NGA "BAGONG PILIPINAS" SANG REHIMEN US-MARCOS

Report sa Tawhanon nga Kinamatarung
(Disyembre 1, 2023-Hunyo 30, 2024)

https://philippinerevolution.nu/20240715_abhr

88%

gintaas sang produktibidad sang mga Pilipino nga mamumugon halin 1989 kung san-o ginsugdan ang pangrehiyon nga pagtalana sang mga sweldo.

Sa pareho nga panahon, nagnubo sang 22% ang matuod nga balor sang sweldo.

1.1 milyon

ang abereyds nga bulanan nga nawad-an sang trabaho sa agrikultura halin Enero-Mayo 2024 tuga sang pagka-atrasado sang sektor kag bulnerabilidad sini sa mga pagbag-o sang panahon pareho sang El Niño kag Bagyong Agaton

5.5%

implasyon para sa 30% pinaka-imol nga pamilyang Pilipino, halin 5.3% sadtong Mayo kag 3.6% sadtong Enero.

Pinakamadasig ang pagsirit sang presyo sang pagkaon para sa seksyon nga ini sang katilingban, halin 3.3% sadtong Enero, padulong 6.1% sadtong Mayo kag 6.5% sa Hunyo.

37%

lang sa makabuhi nga sweldo nga ₱1,210 sadtong Hunyo ang abereyds nga sweldo sa bilog nga pungsod nga ₱442/adlaw.

Ginkuhaan: Ibon Foundation

₱58+

na ang baylohanay sang piso sa dolyar subong nga Hulyo, halin ₱50=\$1 sadtong Enero 2022.

74th IB: Berdugo sang Sityo Canonghan

Ginapeste subong sang mga soldado sang 74th IB ang Sityo Canonghan, Barangay Osmeña, Palapag, Northern Samar. Sugod sang Abril 2023, sang sudlon sang berdugo nga yunit ang sityo. Nagasinampaw na ang paglapas sa tawhanon nga kinamatarung nga nalista sa lugar.

Sadtong Hunyo 2, ginpaulanan sang bala sang mga soldado sang 74th IB ang 11 ka mangunguma, lakip ang pito ka menor-de-edad, samtang yara sa koprasan sa sityo. Pagkatapos sini, gin-aresto sila sang mga soldado kag gindala sa hedkwarters.

Ginapagwa sang 74th IB nga isa ka engkwentro sa Bagong Hukbong Bayan (BHB)-Northern Samar ang nahitabo sa amo nga adlaw. Tuso pa nga ginpahayag sang militar nga "ginluwas" nila ang mga menor-de-edad nga ginapagwa nga mga "kur-yer sang pagkaon" sang hukbo sang banwa. Naka-agum ang mga bata sang tortyur halin sa mga soldado.

Ginakabig sila subong bilang mga "hostage" ukon "pangsi-od" para ipton ang ila nga ginikanan nga "magsurender" bisan mga sibilyan nga mangunguma lang sila sa komunidad. Ginapilit man sila nga maghanas nga mangin espiya ukon aset sang mga pasista nga soldado. Lubos nga paglapas ini sa internasyunal nga makitawhanon nga laye.

Magluwas diri, nalista man ang pag-aresto sa lima ka indibidwal sadtong Pebrero kag Mayo lakip ang isa ka 4-anyos nga bata. Nanganyon man ang mga berdugo nga soldado lapit sa bukiron nga bahin sang sityo sadtong Marso.

Nalista man sa Barangay Osmeña ang pasulit-sulit nga pagpatawag sang mga soldado sa mga pamilya sang mangunguma para magpa-"clear" sang pangalan sa ila. Direkta nga nagpapanaog man sang "lockdown" ang 74th IB sa barangay.

Pwersa nga ginpalista sa "logbok" ang mga mangunguma sa adlaw-adlaw para bantayan ang ila paghulag. Ginatalanaan pa sang militar kon ano nga oras lang sila pwede magtrabaho sa ulumhan. Ginadumilian sila nga magdala sang bugas sa ila nga koprasan. Bisan ang mga tindahan ang ginapilit nga maglista sang ginabakal nga pagkaon ukon ano man nga materyal sang ila nga mga kabaryo.

Ang 74th IB ang ginapamunuan ni Lt. Col. Jose Roy Manuel Dizon. Ang yunit ang ginbutang sa Eastern Visayas sadto lang Pebrero 2023 bilang kabahin sang plano sang rehimen Marcos nga lubos nga lutoson ang BHB sa rehiyon. Upod nila ang nagalab-ot sa 22 ka batalyon sang militar sa idalom sang 8th ID nga natalana sa rehiyon.

Nagtuga sang kagutom

Tuman nga gutom kag kapigaduhon ang gintuga sang terorismo sang 74th IB sa sityo. Bag-o ang pagbutang sang 74th IB diri sadtong 2023 nagapanugod pa lang sa pagbawi

ang kalubihan sang mga mangunguma tungod sa epekto sang Bagyong Tisoy sang 2019 kag peste nga cocolisap.

Sa pagtuon, nagnubo sa 70% ang ani sang mga residente sa sityo sa ila nga kalubihan bunga sang epekto sang bagyo. Halin 330,100 ka lubi nga makuha kada tatlo ka bulan, yara sa 99,220 na lang ini. Katumbas ini sang 76,960 ka kilo sang koprang nadula nga may bili nga ₱1.5 milyon.

Pinakanahalitan ang imol nga mga mangunguma nga nagabug-os sang 67% sang mga pamilya sa sityo. Nagnubo sa 83% ang ila produksyon sang lubi. Dugang paantus sa ila ang presensya sang 74th IB, kag ang ginapatuman sini nga *lockdown*, paglimita sa ila nga oras sa koprasan kag ulumhan.

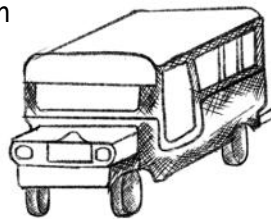
Madamo sang bunga sang lubi ang nagakausik tungod indi gilayon makopras. May kaso man nga nabunutan na ang lubi apang wala na naluto kag nadunot na lang tungod sa operasyon kag pagpang-ipit sang militar. Limitado man ang pagtanom sang mga humay, kararuton kag utan sa mga ulumhan kag talamnan tungod sa pagpang-ipit sang mga soldado.

Sa isa ka lima-katawo nga pamilya sa sityo, kinahanglan nila sang isa kag tunga ka sako sang bugas sa isa ka bulan para sa konsumo. Tungod wala sang mga kararuton kag tanom nga humay, ginakuha nila ang panggasto sa ila nga pagpangopras.

Sa inagihan sang pamilya, 100 kilo sang koprang lang sa bili nga ₱25.00 kada kilo (kabilogan nga ₱2,500) ang ila nga produksyon sa isa ka bulan, Tuman ka kulang ini para sa pagkaon pa lang nila. Tungod diri, kinahanglan nila mangita sang iban nga palangitan-an, nga ginapunggan naman sang militar. AB

Iskema nga BRT sa Iloilo, peke nga modernisasyon para sa sakon-sa-ginansya nga kumprador kag dumuluong

Gin-anunsyo sadtong nagligad nga bulan sang lokal nga gubyrno sang Iloilo City nga ginatun-an na sini ang sistema nga bus-rapid transit (BRT) nga ginplatar sang First Balfour Inc. Kabahin ang iskema nga ini sang peke nga Public Utility Vehicle Modernization Plan (PUVMP) nga kabangdanan sang pagpapahalin sa mga dyip sa kadalanan kag pag-agaw sa palangabuhian sang gagmay nga drayber kag opereytor. Plano nga tukuron ang BRT sa mga dalan nga ginpaligwahan sang jeepney phaseout kag ang mga ruta nga ginpanipis sang Local Public Transport Route Plan. Ginapanag-iyahan ang First Balfour sang pamilya Ayala, isa sa pinakadako nga burges-kumprador sa pungsod.

Gindihon sadtong 2023 ang plano para sa iskema nga BRT sa syudad sang mga "eksperto" nga Swede, gamit ang \$1 milyon nga "grant" halin sa Swedfund, institusyon pangpinansya sang gubyrno sang Sweden. Kabahin sang paghatag sang "grant," nga sa aktwal pautang sa lokal nga pagdumalahan, ang pagsulod sang mga consultant kag kumpanya nga Swedish sa lokal nga sektor sang transportasyon.

Ginpatulon sang Swedfund kag kahimbon sini nga mga upisyal sang Iloilo ang iskema nga BRT sa pagrason nga kinahanglan ini sang syudad para sa "pagtipig sa kinaiyahan kag sistema sa transportasyon sang urban nga manubo ang karbon." Sa idalom sini, pagabuslan sang mga *e-bus* ang mga "dahan nga dyip" para kuno buhinan ang polusyon kag *greenhouse gases* (GHG) sang syudad nga nagapalala sa pag-iinit sang planeta. Dako nga pagpanginito ini tungod ang mayor nga nagabunga sang GHG sa isla ang mismo mga planta nga nagatuga sang kuryente. Nagasalig ang 91.9% nga kinahanglan nga kuryente sang Panay sa mga planta nga *coal-fired* (58.2%) kag *diesel/bunker-fired* (33.7%). Kumpara sa mga ini, gamay nga bahin ang ginabuga nga GHG sang mga regular nga bus kag dyip.

Ginabulubanta nga magakinahanglan ang proyekto sang ₱2.4 bilyon para sa pagpaligwa sang mga dalan kag pagbutang sang mga kinahanglanon nga pasilidad pareho sang mga *waiting shed*, *traffic lights* kag iban pa

nga rekisito sa pag-andar sang sistema nga BRT. Ginakampanya ini subong sang lokal nga gubyrno para ipaidalom sa programa nga Public-Private Partnership para tigan-an sang pampubliko nga pondo sang pungsodnon nga gubyrno.

Panugod nga pagasakupon sang First Balfour ang mayor nga ruta sang Diversion Road kag yabi nga mga ruta sa distrito sang Jaro kag Arevalo. Sa plano sini, magabakal sang panugod nga 48 ka *e-bus* ukon mga debaterya nga bus halin sa BYD (Build Your Dreams), isa ka kumpanya nga multinasyunal nga nakabase sa China. Nagabili ang mga *e-bus* sang BYD sang \$246,000 tubtob sa \$605,000 kada isa ukon ₱14.27 milyon-₱35.09 milyon (58=₱1). Sa subong limitado ang serbisyo sang mga *e-bus* sa Metro Manila, yara sa \$1 (₱58) na ang sandigan nga pamasaha. Tatlo tubtob apat ka sulit ini nga mas mahal sa plete sa regular nga mga bus kag 4-5 ka sulit nga mas mahal kumpara sa mga tradisyunal nga dyip.

May yara sang 2,500 ka tradisyunal nga dyip sa syudad sadtong Disyembre 2023. Sa datus sang ahensya sa transportasyon sang syudad, 75% sa mga ini ang nasulod sa konsolidasyon sa kahadlok nga mawad-an sang palangabuhian pag-abot sang Mayo. Malala pa, halin Hunyo, 40% na lang sa mga dyip halin sa mga banwa nga nakapalibot sa syudad ang gintugutan nga magbyahe sa sulod sini, bisan nagpasakop ang mga drayber sa pwersa-

han nga konsolidasyon. Nagresulta ini sa ma-

baskog nga pagnubo sang kita sang mga drayber halin ₱800/adlaw padulong ₱300 kag sang mga opereytor halin ₱3,500 padulong ₱1,500 kada adlaw.

Bulutangan sang dumuluong nga kapital

Magluwas sa Iloilo BRT, 11 pa ka sistema nga BRT ang napaidalom sa programa nga pangtransportasyon sang rehimen Marcos. Tanan nga mga ini ang duso kag padihot sang mga dumuluong nga institusyon sa pinansya.

Yara sa lebel-pangandam, pagplano kag pagpauwag ang mga sistema nga BRT sa Bataan, Central Luzon, Manila Bay, EDSA (Metro Manila High-Quality Bus Corridor kag EDSA Busway Improved Project), Skyway, Panglao-Tagbilaran sa Bohol, General Santos City kag Cagayan de Oro. Aprobado na ang proyekto nga Davao BRT kag ginsugdan na ang konstruksyon sang BRT sa Cebu.

Ang mga BRT sa EDSA kag Davao ang mga proyekto sang Asian Development Bank sang Japan. Isa ka bilyon ka dolyar ukon ₱58 bilyon ang ginpautang sini para sa Davao BRT.

Samtang, ang Cebu BRT ang proyekto sang World Bank sa idalom sang Clean Technology Finance sini kag Agence Francaise de Developpment sang gubyrno sang France. Ginlunsar na ang "ground breaking" sang proyekto nga gintambungan mismo ni Ferdinand Marcos Jr sadtong Pebrero 27, 2023.

AB